

Eötvözet III.

Az Eötvös József Collegium és
az Eötvös Loránd Kollégium
III. közös konferenciáján
elhangzott előadások

NYILVÁNOS
TÁJÉKOZTATÓ

X 219.657

ACTA SZEGEDIENSIA COLLEGII DE ROLANDO EÖTVÖS NOMINATI 3.

EÖTVÖZET III.

Az Eötvös József Collegium és
az Eötvös Loránd Kollégium
III. közös konferenciáján
elhangzott előadások

SZEGED, 2015

X 219.657

SZTE Klebelsberg Könyvtár
Egyetemi Gyűjtemény
2.

HELYBEN
OLVASHATÓ

SZTE Klebelsberg Könyvtár

J001121188

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

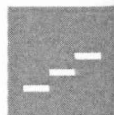

EMBERI ERŐFORRÁS
TÁMOGATÁSKEZELŐ

Nemzeti
Tehetség Program

OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

A kötet az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából a Nemzeti Tehetség Program által meghirdetett az Oktatókutató és Fejlesztő Intézet és az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő által bonyolított NTP-SZKOLL-14-0003 számú pályázati támogatásból valósult meg.

Az *Acta Szegediensia Collegii de Rolando Eötvös Nominati*
a Szegedi Tudományegyetem Eötvös Loránd Kollégiumának kiadványa
A kiadásért felel Kincses János igazgató

SZTE Eötvös Loránd Kollégium
6725, Szeged, Tisza Lajos krt. 103.

<http://www.eotvos.u-szeged.hu>

Szerkesztették:
Gyarmati Sándor és Kutus Bence
Borítókép:
Pogácsás Réka

Nyomdai kivitelezés:
Innovariant Nyomdaipari Kft.
6750 Algyő, Ipartelep 4.

ISBN 978-963-306-373-6

ISSN 2062-8439 (Acta Szegediensia Collegii de Rolando Eötvös Nominati)

X 219657

Tartalom

HUMÁNTUDOMÁNYI TAGOZAT

Csúr Gábor Attila

Közös vonások. Irányzatok a kortárs skandináv regényben 15

Gules Christiana

Félelem és olvasás. Arthur Schnitzler T. című elbeszélésének kognitív poétikai megközelítése 23

Kalla Viktória

Az igeekötők aspektusjelölésének vizsgálata Batthyány Ferencné Svetkovics Katalin középmagyar kori leveleiben 31

Szántai Márk

Isten akarata és a szerencse a középkori magyar forrásokban 47

Takács Dóra

Intertextualitás, szöveg-kép és szöveg-grafikon kapcsolatok vizsgálata gazdasági témájú klaszterekben 57

TÁRSADALOMTUDOMÁNYI TAGOZAT

Bertus Zoltán

A Dél-Dunántúl választásföldrajzi mintázatai a 2006 - 2010-es országgyűlési választások és az új választási törvény tükrében 71

Földházi Brigitta

A fogyatékos személyek sportolási lehetőségei 85

Gönczi Gergely

A kodifikáció hiánya és a büntetőjogi terminológia. Bűncselekmények egy 1806-os rabtabellában 95

Marsovszki Ádám

Idegen és helyi elkövetők egy úriszéki ülésnapon 103

Tamás Csaba

Büntetés kiszabás egy alföldi uradalomban 107

TERMÉSZETTUDOMÁNYI TAGOZAT

Bellák Tamás

A neuroektodermális őssejtek előmozdítják a gerincvelő kontúziós sérülését követő regenerációt és rekonstrukciót 123

Bodnár László et al.

Triapine származékok réz(ii)komplexeinek összehasonlító oldategyensúlyi vizsgálata 126

Bohner Báborka et al.	
Áramlásvezérelt kristályképződés a kalcium-oxalát rendszerben	131
Erdei Anna et al.	
Teáról izolált fekete aspergillus törzsek fajszintű jellemzése	137
Földvári Viktória	
A Bezdek–Pach-sejtésről	147
Herczegh Tünde et al.	
Diffúzióállandó meghatározása elektrolitokban	153
Krausz Sarah Laura	
Változatok egy témára: a reverzibilis szerin proteáz inhibitorok szerkezeti sokfélesége	163
Kutus Bence et al.	
Kalcium-cukorkarboxilát komplexek vizsgálata egyszerű fizikai-kémiai módszerekkel	172
Mészáros Judit	
A kinurénsav és az SZR-122 hatásának elektrofiziológiai vizsgálata patkány hippokampális metszeteken	183
Nyerki Emil et al.	
A jövő anyagai a bioinspirált anyagok: a porózus szilícium és a szén nanocsövek	192
Oláh Péter	
Második generációs szekvenálási eljárások az Aujeszky-féle vírus transzkriptóma-térképezésében	198
Pogácsás Réka	
A növényzet szerepe a települési vízgazdálkodásban	202
Szikora Bence et al.	
IgG diverzitás vizsgálata szarvasmarha FcRn transzgenikus egerekben	212
Szlávicz Eszter	
Hosszú nem-kódoló RNS-ek központi idegrendszeri kórképekben	220

IDEGEN ÉS HELYI ELKÖVETŐK EGY ÚRISZÉKI ÜLÉSNAPON¹

A magyar bűnügyi statisztikai adatgyűjtés kezdetei a 18. század első harmadára vezetnek vissza, a Helytartótanács pedig 1757-től gyűjtötte a törvényhatóságok és az uradalmak tömlőceiben fogvatartottak táblázatos kimutatását (rabtabella). A felterjesztést előíró rendeletet többször megismételték, pontosították a táblázat rovatait és adatit, mivel a megyék és szabad királyi városok hiányosan vagy rosszul küldték meg a jelentéseket. A bekért adatok száma fokozatosan nőtt, a 19. század elején már a befogott neve, vallása, életkora (születési helye, ideje), rendi állása (foglalkozása), családi állapota, lakóhelye, a bűncselekmény, a letartóztatás időpontja, az egyes percselekmények, az ítélet és a szabadulás (ítélet végrehajtás) időpontja szerepelt a táblázatokban. A rabtabellák fontos forrásai a társadalomtörténetnek, a büntetőjog-történetnek és a történeti kriminológiának.²

Csongrád vármegye rendszeresen beküldte a táblázatokat, 1790–1808 között a területén fekvő pallosjogú uradalmak (Csongrád, Szentes-Hódmezővásárhely) rabjairól is folyamatos az adatszolgáltatás. Azonban sem a törvényszék, sem az úriszékek nem szabályos rabtabellát terjesztettek be, hanem az egy ülésnapon bíróság elé állítottakról készült jegyzéket.³

Ezek közé tartozik a vizsgált rabtabella is: Csongrád vármegye 1806. szeptember 3-án tartott közgyűlése megküldi a Királyi Magyar Helytartótanácsnak, a nádornak címezve, az 1806. április 21-én Szentes – Csongrádi (Vásárhely – Csongrádi) egyesült uradalomban elítéltek adatait. A jegyzék hatvan vádlott személyére, az elkövetett bűncselekményére és az eljárásra vonatkozó információkat tartalmaz: név, vallás, lakhely, nem, születési hely, elfogatásának dátuma, bűn-

¹ Az előadás része a Történelmi Kriminológiai Műhely közös projektjének, amely egy rabtabella teljes körű elemzését tűzte célul. Lektorálta: Bató Szilvia.

² Hajdu L.: A büntetőjogtörténet kutatásának kihasználatlan lehetőségeiről (A rabtabellák és büntető-perkivonatok történeti forrásértéke.) *Levéltári Közlemények* 55 (1984) 3–30; Hajdu L.: Büntett és büntetés Magyarországon a XVIII. század utolsó harmadában. Budapest, 1985, 8–12, 23–32; Bató Sz.: A Helytartótanács bírósági igazgatási tevékenysége a 18-19. század fordulóján. *FORVM Acta Juridica et Politica* 1 (2011/1) 55–88, 68–71.

³ Hajdu (1984:11); Hajdu (1985:25); Bató (2011:69–70).

cselekményének leírása, büntetése, annak időtartama, esetlegesen annak meghosszabbításának oka.⁴

A bűnözés egyik fontos jellemzője, hogy milyen arányban vesznek részt benne más településről vagy külföldről érkezők,⁵ a rabtabella ennek elemzésére is lehetőséget nyújt. A helyi közösséghez nem tartozó vádlottak a 19. század elején nemcsak a bűnözői kapcsolatok megismerése, hanem az úriszék illetékessége (jobbágyok) és a büntetések alkalmazása (kitiltás) miatt is fontos kérdés.

A növekvő bűnelkövetésre fokozódó szigorral válaszoltak a hatóságok. Az idegenekkel szembeni bizalmatlanságot példázza, hogy – Hajdu szavaival élve – sokszor minden bizonyíték nélkül „megfosztottak embereket – főleg idegeneket – szabadságuktól, és azután a gombhoz hosszasan keresgéltek a kabátot.”⁶ Az elfogott idegen elkövetőket arra is felhasználták, hogy a vármegye lakosságának példát statuáljanak: „a törvényhatóságok (de már az uradalmak is) mindig szívesebben alkalmaztak mindenki számára elrettentő példát az idegenek, mint saját lakosaik megbüntetésénél, főleg a példás szigor időszakában.”⁷ Halálra ítélték esetén is sokkal hamarabb részesültek kegyelemben a helyiek, mint az idegenek.⁸

A „születése helye” rovat a rabtabella hatodik oszlopában található, szöveges információt (település neve) tartalmaz. A rovat mai jelentése megegyezik akkori jelentésével, de több rabtabellában előfordul, hogy a rovat a rab születési helye helyett lakóhelyét vagy a befogás helyét tartalmazza.⁹ A nem helyi bűnelkövetők besorolásához a közel egykorú népszámlálás szóhasználatát kell figyelembe venni.

Az 1784–1787-es népszámláláshoz kiadott utasítás szerint három kategóriába kellett sorolni a Magyarországon tartózkodókat:

1. „a honos (helyben született és állandóan letelepedett)” lakosság;

⁴ Az úriszéki bíraskodásról: *Bónis Gy. – Degré A. – Varga E.: A magyar bírósági szervezet és jog története. Zalaegerszeg, 1996, 98–99; Béli G.: Magyar jogtörténet – A tradicionális jog. Budapest – Pécs, 2009, 293–302. A rabtabella a Magyar Országos Levéltár, Helytartótanácsi levéltár, Magyar Királyi Helytartótanács, Departamentum Publico-politicum 1783-1848 (MOL C53) 1806. Fons (F) 3. Positio (P) 125. jelzet alatt található: Bató (2011:70).*

⁵ *Vavró I.: A bűnözés mérésének módszerei; s magyarországi kriminalitás általános jellemzői. In: Gönczöl K. – Kerezi K. – Korinek L. – Lévy M. (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Budapest, 2006, 221–246, 238–239.*

⁶ *Hajdu (1985:81).*

⁷ *Hajdu (1985:129–130).*

⁸ *Hajdu (1985:130).*

⁹ *Hajdu L.: Bűnözés és büntetésbíraskodás a XVIII. század hetvenes éveinek Magyarországon. Budapest, 1996, 13.*

2. „az idegen születésű (s szülőhelyükön tisztelen összeírt) jelenlévő magyar honosok”;

3. itt tartózkodó külföldiek.¹⁰

A fenti csoportosítás figyelembevételével a rabtabella elemzése során az elkövetőket helyi és idegen vádlottak szerinti bontásban érdemes vizsgálni.

Az első magyar népszámlálás országos adataiból kitűnik, hogy a magyar, a horvát és az erdélyi lakosságot tekintve a népesség kb. 0,8%-a idegen volt.¹¹ A Csongrád – Vásárhelyi uradalom lakosságából az idegenek száma körülbelül 1,5%-t tett ki.¹²

IRODALOMJEGYZÉK

Bató Sz.: A Helytartótanács bírósági igazgatási tevékenysége a 18-19. század fordulóján. *FORVM Acta Juridica et Politica* 1 (2011/1) 55–88.

Béli G.: Magyar jogtörténet – A tradicionális jog. Budapest – Pécs, 2009,

Bónis Gy. – Degré A. – Varga E.: A magyar bírósági szervezet és perjog története. Zalaegerszeg, 1996.

Danyi D. – Dávid Z. (szerk.): Az első magyarországi népszámlálás (1784–1787). Budapest, 1960.

Hajdu L.: A büntetőjogtörténet kutatásának kihasználatlan lehetőségeiről (A rabtabellek és büntető-perkivonatok történeti forrásértéke.) *Levéltári Közlemények* 55 (1984) 3–30.

Hajdu L.: Bűnözés és büntetésbíráskodás a XVIII. század hetvenes éveinek Magyarországon. Budapest, 1996,

Hajdu L.: Büntett és büntetés Magyarországon a XVIII. század utolsó harmadában. Budapest, 1985.

¹⁰ *Thirring G.:* II. József magyarországi népszámlálásai. *Magyar Statisztikai Szemle* 9 (1931/2) 112–134, 124.

¹¹ *Danyi D. – Dávid Z. (szerk.):* Az első magyarországi népszámlálás (1784–1787). Budapest, 1960, 50.

http://konyvtar.ksh.hu/neda/a111126.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=KSH_Nepszamlalas_1784_első_magyar&pg=0&lang=hun#pg=51&zoom=f&l=s (2015. 04. 25)

¹² *Danyi – Dávid* (1960:88).

http://konyvtar.ksh.hu/neda/a111126.htm?v=pdf&a=pdfdata&id=KSH_Nepszamlalas_1784_első_magyar&pg=0&lang=hun#pg=89&zoom=f&l=s (2015.04.25)

Lelkes G. (szerk.): Magyar Helységnév-azonosító Szótár. Baja, 1998.

Soós I.: Cigányper Sopronban (Adalékok Sopron és a cigányság XVIII. századi kapcsolatához.) I. Soproni Szemle 41 (1987) 225–237

Thirring G.: II. József magyarországi népszámlálásai. Magyar Statisztikai Szemle 9 (1931/2) 112–134.

Vavró I.: A bűnözés mérésének módszerei; s magyarországi kriminalitás általános jellemzői. In: Gönczöl K. – Kerezsi K. – Korinek L. – Lévay M. (szerk.): Kriminológia – Szakkriminológia. Budapest, 2006, 221–246.